

נית חמורה!

של המשפחות יקבל זרז וזרז באפיק חדש. על ידי כך נעשת הדימוקרטית פלסטר.

יא כדוגמתו לאחיהם שמעבר

הערבים מושמעים הנהגות רבות על ידי מינוי קצינים מן הכוחות על ערבים הנמצאים בארץ בעד נפקדים. מינוי זה נובע

ענין זה מסובך, ואין להבינו אלא נכיר את העבר הקרוב. לדעת איז הפליות, אין זאת אומרת שאנחנו והם נמצאים במצב שזה.

אם נשמה את מצב ערביי ישראל כיום למצבם בסוף 1947, מוכן שהפסד היה מרובה. הם איבדו את מעמדם הכלכלי, הפסידו את לקוחותיהם, את מסחרם, נטשו את בתיהם ואדמתם. נשאר רק קומץ, כ-10% מכלל התושבים בישראל, בעוד שבסוף 1947 היו היהודים פחות משליש מכלל התושבים. בהשוואה לזה מצבם כיום ירוד, אך לזאת אינני רואה תיקון שנוכל להסכים לו.

אולם אם נקח את מצבם בינואר 1949, בתום הקרבות והכיבושים, הרי שמא יסנה התפתחות מתמדת לטובתם. מחזורים להם נכסים, הם חוזרים לשרות המדינה, הפועל הערבי, שבתקופת המנדט קיבל מחצית השכר של חברו היהודי בשרות הממשלה, מקבל כיום אותו השכר. האיכר הערבי, שמכר את תוצרתו בימי המנדט בשליש המחיר של האיכר היהודי, מקבל כיום אותו המחיר. יש חינוך חובה, יש אוניברסיטה הפתוחה בפניהם, יש משרדי הסעד והבריאות, אשר הקימו מוסדות מיוחדים לספול בסקטור הערבי, הממשלה נורחת את כל השרותים הדתיים. יש חופש ההתארגנות והדיבור, אין טירור פוליטי, המצב הפוליטי שופר. אולם אין בואת תמורה למה שאיבדו, ולכן הרגשות האחרים הם רואים יום יום את מעמדם שהוא דל, באופן יחסי, ולכן יש להם הרגשה של עשוקים ומקושרים, מה שגורם להם להיות חשדנים כלפי הממשלה והיהודים. הם רואים בכל דבר מעשה של הפליה ועושה. הרגשה זו של פליה, הן מבחינת היותה כלכלית-כלכלית, והן מבחינת השפעתה הנרקוסית-פאטאליסטית על הסקטור הערבי.

מפתחיים בארץ עשרות ערבים שהם נפיקים כמינוי החוק, אך כי הם חיים במדינה בארץ כן חוקים רבים נלקח מהם. האם אי אפשר לתקן את בעיותם?

בהתאם לחוק הנפקדים, לא נלקח משום ערבי כזה נכס בשעה שהיה בארץ. במדה שהיו מקרים כאלה, הנכסים הוחזרו, אם עלידי הא' פוטרו פוסט ואם עלידי בתי הדין. כידוע אין כל פלוגתה ביחס להגיונות ורצונם הטוב של בתי הדין הישראליים, ויש לחשוב שבמשך 5 שנות קיומה של מדינת ישראל פנו כל שטח ששכניהם נלקחו שלא לפי החוק לבתי הדין ובאו על ספקם.

נשארו, אם כן, רק אלה ששכניהם נפטרו בעוד הם נמצאו או חיפשו מקלט בארץ אויב, ועל ידי כך נשארו שטחים נרחבים שנוטים ללא בעלים, ללא עיבוד, ללא שמירה. כידוע היינו זקוקים לתוצרת חקלאית, היינו זקוקים לשטחי פיתוח לפעילות התעשייה, לפיתוח מקורות המים ליישוב עולים. באופן טבעי הופנו המאמצים אל הנכסים שהיו נטרי שים, כלומר שבעליהם לא היו בישראל.

בתקופה יותר מאוחרת, כאשר התרחבו הכיבושים או שצורפו למדינה שטחים בתוקף הסכמי שביתת הנשק, נמצאו אותם הבעלים יושבים כחוק בישראל. בתקופה זו הוקמו מפעלים, ישובים ומעבדות על נכסים אלו, מליונים רבים של לירות הושקעו בהם, ואין אפשרות לטובב את גלגל ההיסטוריה אחורנית.

שצורפו למדינה שטחים בתוקף הסכמי שביתת הנשק, נמצאו אותם הבעלים יושבים כחוק בישראל. בתקופה זו הוקמו מפעלים, ישובים ומעבדות על נכסים אלו, מליונים רבים של לירות הושקעו בהם, ואין אפשרות לטובב את גלגל ההיסטוריה אחורנית. אין ספק שהדבר צריך פתרון. אך האם אפשרי והגיוני שהפתרון יהיה על חשבון צד אחד, או שזה צריך להיות פתרון של פשרה על חשבון שני הצדדים? אם כי ברור ללא ספק, כי האחריות למצב זה אינה חלה על שני הצדדים. הפשרה מקבלת את בטיחה כחוק רכישת מקרקעין. כידוע הודיעה הממשלה שבכונתה לשחרר את הנפקדים הנמצאים בארץ כחוק ממעמד של נפקדים, על מנת שיוכלו ליהנות מחוק רכישת מקרקעין.

מינוי זה הוא מרכיב את מינוי ערביי ישראל במשרדי ממשלתי אחד, והוא אשר יהיה האם היה זה מועיל לענין?

יש להבדיל בין ריכוז בביצוע ובין ריכוז בקביעת הנחיות. ריכוז בביצוע הוא פסול, לדעתי. היה כבר ריכוז כזה במשרד המיעוטים, שלמעשה גרם לכך שכל משרדי הממשלה הרגישו את עצמם פטורים מאחריות לערבים, בידועם שיש משרד מיוחד למיעוטים; בעוד ששירות המיעוטים עצמו לא היה יכול למלא את כל תפקידי הממשלה בתוך משרדיו הוא, והערבים נמצאו קרחים מכאן ומכאן. משרד המיעוטים דאג להם, אך לא יכול לעשות הרבה.

חשוב שהיה ריכוז בקביעת הנחיות, ו.א. שיהיה מרכז אחד, שהוא יהיה מורשה להתערב בעבודות המשרדים בי שטח הערבי, על מנת שיתאם ויביא לגישה אחידה של כל המשרדים בהתאם לרצון הממשלה ומדיניותה המוצהרת.

האם משרד זה הוא כזה?

ניסיתי כל הזמן לעשות לכוז.

מעונינת לכבוש את האפנדים, אותו מיעוט של 10 אחוז מבני הכפרים שהיו בעלי אחריות של למעלה מ-100 דונם. זה היה קל, אפנדים אלה שלטו ללא מצרים על נפשו של הפלח. וזה היה נוח למפלגה, שלא הייתה מעונינת בנעוצים חברתיים ולאומיים ברחוב הערבי.

חסיד פלמון מסבירים את הדבר בצורה טכנית יותר. טוען הוא: כדי לפרוך את חור מות הגטו ולצאת אל המרחב, היה צורך במאמץ לאומי אדיר, שלא היה יכול ליטול ממאמץ מלחמת השיחרור, או ממאמץ קר בוך גליונות. הרוב המכריע של בני המדינה החדשה, ושל מנהיגיה, לא היו מוכנים לקרוב עצום כזה למען הערבים הבזויים, שנוצחו זה עתה בקרב דמים.

המבשרים: נתגלו מיד בכל שטח. כדי להקים בתיספר לערבים, שיוכלו לחנך את מנהיגי המהפכה הערבית של מחר, היה צורך לקצץ את תקציב החינוך היהודי. כדי לשקם פליטים ערביים, לתת להם רמת-מחיה דומה לזו של היהודים, היה צורך לקצץ ב"תקציב השיכון והשיקום של היהודים. וכך נמשכת הרשימה בכל שטח ושטח. הדבר לא היה אפשרי ללא מהפכה נפשית גדולה בקרב היהודים, ללא הבנה שהנהגה

ג'וש 3

לדא

פתרון יחיד לבעיית הקיום של המדינה. הא' דם יחידיו שיוכלו היה, אולי להוויג מהפכה זו, דוד בן-גוריון, היה אדיש לחלוטין ל"בעיה הערבית.

הכן מעשן סיגירות. ג'וש לא היה יכול לחולל מהפכה כזאת. במקומה ניסה ל"כך בדרך צנועה יותר. היתה זאת דרך ה"אפוטרופוסות.

לערבים לא שולם המחיר המלא של תורצתם, אלא חלק ניכר ממנו נשמר בידי הממשלה, בצורת "קרן ההפרשים". קרן זו היתה צריכה לשמש לסלילת הכבישים, בנין בתי-הספר ופיתוח האזורים שהיו מחוללים מהפכה הדרגתית בחברה הערבית, מפתחים את איתנותו של הפלח באפנדים.

פעולה זו הוכשלה ע"י פרט קטן: הע' רבים, המועמדים לאפוטרופוסות, קיבלו מיד זכות-בחירה מלאה. כל המפלגות החלו מחזרות על פתחיהם, ובעיקר על פתחי האפנדים, שיוכלו לספק את קולות "נתיניהם" ללא כל קושי. בהתחרות זו חוסלו כל ה"הגבלות הכלכליות ואחן קרן ההפרשים. מתמרמר פלמון: דואק אונייה-שמאל, ש' היו צריכים להבין את נכונותו של הקו הזה, לחמו נגדו בשקף קצר, הנילו בזאת את ה"אפנדים. אולם אונייה-שמאל טוענים שהקרן כולה היתה רמאות ממשלתית, שהחזירה רק חלק קטן ממנה לרחוב הערבי. שמרה את עיקר הכסף בכיסה שלה.

מאחורי ויכוח קטן זה מסתתרת, כמובן, אמת גדולה יותר: לא היתה כל אפשרות להטיל "אפוטרופוסות" על הערבים, אחרי ש' קיבלו את זכות הבחירה. מודה פלמון עצמו: נתנו להם יותר מדי שויון מכדי שיהיו משועבדים, ופחות מדי שויון שלא ירגישו עצמם מקופחים. הבן חבל מעשן סיגירות ושוכב עם בחורות, הוא לא היתה אפשרות להתייחס אליו כאל נער הרועד למשמע קול אבא.

רק בעיה יהודית! פלמון הוסיף ללכת בכו שלו, אולם התערבותם של גורמים מן החוץ הלכה וגברה. אמר הוא פעם, ביאוש: "אין עוד בעיה ערבית בישראל. ישנה רק בעיה יהודית ברחוב הערבי". העובדה העקרית היתה התחרות המפלגות, שקללו וגידפו זו את זו באוזני הערבי כולן כאחת פנו אל האפנדים — או לפחות אל בני האפנדים, כי אף אחת לא טרחה לחנך את בני דלת העם. ומלבד הקומוניסטים, לא היתה אף אחת מהן ישרה. ביחוד מתמרמר פלמון על אונייה-מפ"ה,

ג'וש 4

או להעלות

אצלן שונה. אפילו אנשי מפ"ה מזועזעים כששואלים אותם אם הם מוכנים להכניס את הערבים ליחידות צה"ל ולמסור להם את השמירה על הגבול!"

פלמון, המצטיין בגלוי-לב מפתיע, והמסוגל להגיד את דעתו השלילית ביותר לכל אדם בפירסומו, שייך לשכבה חדשה במדינה: פקידים גבוהים שהתמחו במקצועם במשך שנים רבות, רואים ברוגז מה כיצד מפריעים להם פוליטיקאים, שהבנתם בבעיות המציאות מ"צומצמת ביותר. הגדיר זאת, בחריפות, חבר אחר של שוכבה זו: "מיהם חברי הכנסת אלה? הם הצטיינו בהגשט כוס מים לנו"ל אמיס באסיפת-עם, וכך הם עלו בסולם המס"לגה עד שהגיעו לכנסת, ואולי אפילו ל"כסא ממשלתי. האם אנשים כאלה יכולים להתערב בעניינים?"

יותר, לא מספיק. אין להתעלם מן ה"עובדה שמדינת ישראל עשתה הרבה מאד לערבים. בצדק יכול פלמון להתפאר: "ל-60 אחוז מהערבים העניים עשינו יותר מכל מדינה ערבית אחרת." אולם ה"עיתור" הזה אינו "מספיק". הוא לא הפך את הערבים לשותפים במדינה. להיפך, אין כל ספק ש"רוב ערביי ישראל רואים את עצמם חיים ב"שטח כיבוש.

פלמון תולה את תקוותיו בהתבססות ה"רגתית. הוא אוהב להשתמש בדוגמה של ד"ר הערבי, המהדק את האזן של סוסו כך שלא יהיה רוסף מדי ולא מתוח מדי. "אסור להיות קיצוני לכאן או לכאן", הוא מזוהר. אולם אין כל בסחון שההתפתחות תלך ב"דרך הרצויה. רמתו הכלכלית והתרבותית של הערבי בישראל עולה בהתמדה, אולם עליה זו אינה משלבת עם רצוניות סגורות דינה. החברה העברית סגורה בפניו, אין הוא שותף לחוויה הגדולה של המדינה, למ"אמציה, להגנתה. הוא זקוק לרשיון כדי לצאת מכפרו; משרות ממשלתיות רצוניות סגורות לפניו. על כל צעד ושעל ניתן לו להרגיש כי הוא בן של מיעוט זר. הקיפוחים הקטנים, אך המשפיליים, הופכים אותו מיעוט גים.

אין דרך ביניים. למעשה אין כל דרך ביניים. אפשר לחולל מהפכה בחברה הערבי בישראל, להפקיע (או לקנות במטבע זר) את אדמת האפנדים כדי לחלקה להמוני גים, להחזיר את הערבים לחיי החברה והתרבות, להופכם דוגמה חיה לעמי המרחב ומנייגיהם-בכוח של מהפכתם החברתית. לו נק"טה המדינה בקו עיקבי וברור זר. ה"הי אני שים כמו ג'וש פלמון יוצרים עובדות היסטוריות, מעמידים בצל את כשרונו המעשי של הקולונל הבריטי ט. א. לורנס.

אפשר ללכת גם בדרך ההפוכה, לסלק את הערבים בצורה זו או אחרת, לנתק את הגשר האחרון עם המרחב. להכריז על המדינה כעל כעל מצב מכותר לעולם ועד, מוקף חומות ותלוי בחסדי עמי המערב. האסון הגדול של המדינה הוא כי אין היא מסוגלת כלל לקבל החלטה זו או אחרת. יחסה לערבים הוא חלל ריק גדול, בו מנסים ג'וש פלמון וקומץ חבריו לפעול על דעת עצמם כמיטב יכולתם. אולם פעולה ימיומית קטנה אינה תחליף לדור"המלך, להחלטה עקב רוגנית היסטורית היכולה להתגבש רק במח"שבה כנה של מיטב הגו"ההדעות. ה"הירות המהדהדות בחשכת הלילה לאורך גבולות ישראל, ופעולות החבלה הפזורות על פני השטח בעורתם — או לפחות באהדתם האילמת — של אזרחי ישראל הערביים עדות לכך.